

9. ROČNÍK, ČÍSLO 2/2019

FACTUM

ČTVRTLETNÍK MUZEA VYSOČINY JIHLAVA

Jihlavský havířský průvod

Roku 1899 vypravil z velké části vlastními prostředky nevídaný průvod symbolických havířků, dětí v krásných barevných kostýmech jako...

pokračování na straně 5.

O zajímavé pamětní medaili ze sbírkového fondu muzea
... se dočtete na straně 8.

Báječný měsíc

Červen odjakživa považuji za báječný měsíc. Když jsem byl školák a študák, představoval pro mne červen již jakési polo-
viční prázdniny. Později, v řadě zaměstnání, jež byla prakticky
vždy spojena s přírodou, to znamenalo trávit velkou část pra-
covní doby v krásné kvetoucí přírodě, plné vláhy a vůní. Mimo
to v červnu, ať už jsem bydlel kdekoli, se odehrávala spousta
slavností a krásných kulturních akcí, většinou pod širým nebem
– ostatně ani Jihlava není výjimkou. Tou není ani naše muzeum,
neboť na 21. června 2019 připadlo slavnostní zahájení provozu
nových expozic na hradě Roštejn. A nejen to!

V sobotu 15. června 2019 se v Brně, v areálu Masarykovy uni-
verzity, uskutečnila velká slavnostní akce. Jednalo se o udílení
Pamětních bronzových medailí vybraným absolventům při pří-
ležitosti 100. výročí založení Masarykovy univerzity. Zde, z ofi-
ciálních stránek Masarykovy univerzity cituji, o jakou akci šlo:

*„Vybráno bylo sto absolventů, kteří jsou nositeli hodnot, jež
Masarykova univerzita od svého založení vyznává. Absolventů,
kteří tyto hodnoty založené na demokratických principech svo-
bodné republiky šíří a svou prací pomáhají budovat mimo jiné
i pozitivní vnímání Masarykovy univerzity u široké veřejnosti
a na něž může být univerzita obzvláště hrdá. Pamětní bronzov-
ou medailí Masarykovy univerzity obdrží sto absolventů, kteří
byli nominováni svými fakultami za přínos v oblasti vzdělávání,
vědy, společenské relevance a reprezentace univerzity“.*

Asi se ptáte, proč zde tento slavnostní počín brněnské uni-
verzity vzpomínám. To proto, že mezi 18 absolventy navrženými
Přírodovědeckou fakultou byl a pamětní bronzovou medailí
převzal náš ředitel, RNDr. Karel Malý, Ph.D. Zde opět cituji
z oficiálních stránek Masarykovy univerzity:

*„Karel Malý působí jako ředitel a geolog Muzea Vysočiny
v Jihlavě. Je autorem více než 100 odborných a popularizačních
prací v oborech mineralogie, montánní archeologie a geo-
chemie. Také je autorem řady výstav a expozic a působí jako
soudní znalec v oboru mineralogie.“*

Je potěšující, že mezi oceněnými absolventy byl ještě jeden
muzejník, a sice RNDr. Stanislav Houzar, Ph.D. Ten byl oce-
něn za dlouhodobou spolupráci s Přírodovědeckou fakultou
Masarykovy univerzity, a to jak ve výzkumné, tak pedagogické
oblasti. Zasloužil se o rozvoj spolupráce fakulty a jejích stu-
dentů s Mineralogicko-petrografickým oddělením Moravského
zemského muzea v Brně, které v minulosti vedl. Připomínám,
že dr. Houzar je dlouhodobě členem redakční rady našeho
muzejního odborného časopisu Acta rerum naturalium.

Ocenění obou našich kolegů je skvělé a nezbyvá, než jim
s radostí blahopřát. Oba jsou výborní reprezentanti světa mu-
zejního. Nu, jak jsem psal v úvodu, červen je báječný měsíc!

Pavel Bezděčka

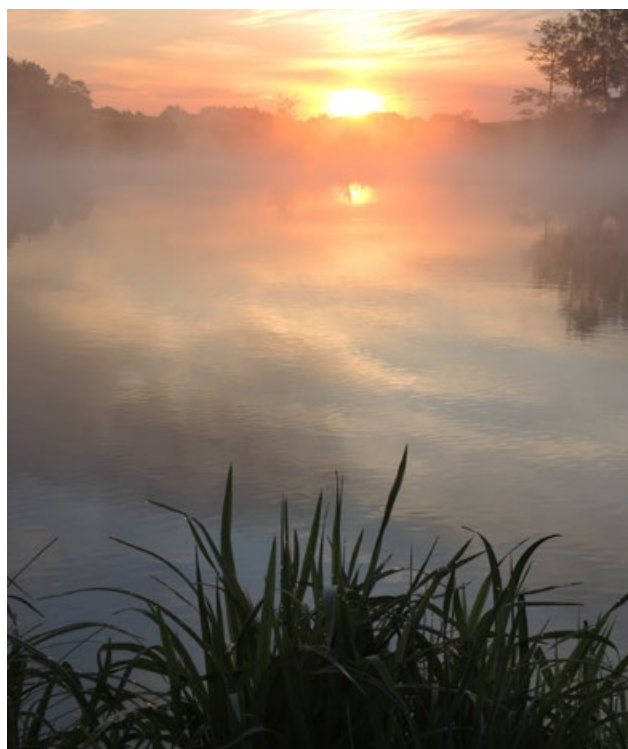
S fotoaparátem za humny

Na letní měsíce jsme do výstavního prostoru „Arkády“ při-
pravili výstavu fotografií Milana Slavíngera pod názvem *S foto-
aparátem za humny*. Jedná se o jubilejní výstavu k autorovým
sedmdesátinám.

Ing. Milan Slavínger (* 1949) pochází ze staré lesnické rodiny,
kde se povolání lesníka dědí z otce na syna již od roku 1760,
tedy více než 250 let. Fotografovat začal až na vysoké škole, kde
ho do tajů fotografování, vyvolávání filmů a zhotovení černobí-
lých fotografií zasvěcoval jeho kolega Petr Hašek.

Vzděláním lesní inženýr, zaujatý od mládí myslivostí, ochra-
nou přírody a fotografováním. Fotografuje především přírodu
a vše co s ní souvisí pro radost sobě, svým blízkým a i ostat-
ním. Mimo přírodních snímků nalezneme v jeho archivu záběry
z více než sedmdesáti židovských hřbitovů Čech a Moravy, ze
slovenských hor, z masopustů, z obcí a měst na Vysočině. Jeho
archiv za posledních deset let obsahuje více než padesát tisíc
digitálních snímků. Několik let byl členem Horáckého fotoklubu
v Jihlavě, nyní je předsedou Klubu fotografů přírody při Česko-
moravské myslivecké jednotě.

Několik svých fotografií z Mongolska poprvé vystavoval v Praze
v roce 1989. Od té doby měl více než dvacet autorských výstav,
z toho dvě v zahraničí (v Rakousku a na Slovensku). Řadu svých
fotografií publikoval a stále publikuje v odborných lesnických,
ochranářských a mysliveckých časopisech, v nástěnných kalen-
dářích, v propagačních materiálech kraje Vysočina a v několika
publikacích. S jeho snímky se můžete setkat také na naučné stez-
ce Lipky u Telče, NS v Roštejnské oboře a na NS Stará plovárna
v Jihlavě nebo na informačních tabulích přírodního parku Čeří-
nek. Je také autorem sedmnácti firemních nástěnných kalendářů.

Většina vystavených fotografií pochází z jihlavské části Vy-
sočiny, zejména z okolí Dolní Cerekve – tedy z blízkého okolí
autorova bydliště (odtud název výstavy).

Výstava *S fotoaparátem za humny* bude veřejnosti přístupná
od 2. července do 1. září 2019.

Pavel Bezděčka

Ikony na muzejních arkádách

Od 6. září 2019 se budou moci návštěvníci jihlavského muzea na muzejních arkádách setkat s tajuplným světem pravoslavných ikon a chrámů.

Ikona je umělecké vyjádření evangelijní zvěsti, dobré zprávy o spáse člověka. Tato umělecká díla jsou neopakovatelná svým duchovním obsahem i výtvarným stylem. Ikonopisci se řídili a řídí jinými motivy a přístupy k umění, než jsou dnes běžné. Svě síly vkládají do vyjádření skutečnosti, která přesahuje jejich individuální pohled. Ikony jsou vytvořeny pomocí kánonu, který je společným dílem církevních otců a ikonopisců. Proto vyjadřují obecné církevní hledisko, zabývající se smyslem lidského života. Kanonicky vytvořená ikona má za úkol podat prostřednictvím obrazu tutéž pravdu o záchraně člověka pro věčný život v Bohu všem členům církve napříč prostorem a časem. Kánon přitom nespoutává umělce vnitřně, duchovně nebo umělecky,

ale slouží jako pomoc při ztvárňování hlubokého duchovního obsahu.

To, že ikony dokáží tak intenzivně promlouvat k srdci mnohých lidí i dnes, ovšem není jen dílem kánonu. Ve vrcholném období ikonopisectví byli autory ikon především mniši, kteří žili hlubokým kontemplativním životem. Můžeme se dokonce v souladu s pravoslavnou teologií vyslovit v tom smyslu, že „viděli Boží slávu“. To, co pronikalo jejich duše, vkládali do svých děl. Stali se tak vzorem pro celé další generace ikonopisců.

Na výstavě se zájemci budou moci seznámit také s nejnámějšími poutními místy spojenými s pravoslavím, s nejdůležitějšími náboženskými motivy, které ikony zachycují, a prostřednictvím ikon se představí také čeští světci.

Výstava bude otevřena do 13. října 2019.

Ludmila Moržolová

Mořský svět

Na srpen připravujeme do prostor Kavárny Muzeum výstavu Jaroslavy Melicharové *Mořský svět*. Jméno této fotografky není návštěvníkům kavárny neznámé – v roce 2016 se zde uskutečnila její výstava makrofotografií – k vidění byly detaily různých květů, rostlin, vodních kapek a hmyzu. Letos si od 6. srpna do 15. září budeme moci prohlédnout výstavu fotografií pořízených pod hladinou Rudého moře.

Rudé moře je nejseverněji položeným tropickým korálovým mořem světa. Je považováno za jedno z nejčistších, nejslanějších a nejteplejších moří, protože nemá žádný sladkovodní přítok. Je pojmenováno podle načervenalých sinic *Trichodesmium erythraeum*, které se v době rozmnožování zbarvují. Podmořský život v Rudém moři předčí celou řadu vyhlášených světových destinací. Nemusíme letět na druhý konec světa, stačí přibližně čtyři hodiny letu a jsme v top světové potápěčské a šnorchlovací destinaci. Pod hladinou se zde ukrývá pestrobarevný svět korálů, ryb a dalších živočichů. Celkem běžně se zde dají spatřit i karety, při troše štěstí i mořské krávy nebo delfíni. Je to svět ticha, kde panují úplně jiné podmínky k fotografování než na souši. Člověk je unášen proudem, bojuje s vlnami, je neustále v pohybu a zaostřování je dost obtížné. Také s přibývajícím hloubkou mizí barvy a bez světla se vše zbarvuje do

modra. Žije zde i mnoho žahavých a jedovatých živočichů, je nutná tedy i velká opatrnost.

A tak se i vy na chvíli ponořte pod hladinu a v klidu se kochejte...

Dana Oberreiterová

Přírodovědec se stěhuje do Třeště

Letos o prázdninách bude v Třešti k vidění výstava *Přírodovědec v muzeu, aneb Zeptejte se Johany*. Výstava je dílem přírodovědců z Muzea Vysočiny Jihlava a poprvé byla představena veřejnosti na podzim minulého roku v hlavní budově muzea, mj. i jako součást *Týdne vědy a techniky AV ČR*. Je určena všem, kteří se chtějí dozvědět,

jak to bylo se vznikem přírodovědného oddělení jihlavského muzea, co skrývají přírodovědné depozitáře, co se děje se sbírkovými předměty, co obnáší práce muzejního geologa, botanika či zoologa a také různé zákulisní zajímavosti. Svěrázným průvodcem je Johana, samička sekáče domácího, jejíž rodina obývá kamenné muzejní zdi už přes

sto let, a má proto co říci nejen k současnému dění, ale i k tomu, co se v muzeu odehrávalo v minulosti. Výstava se bude konat od 10. července do konce září 2019 v třeštské pobočce Muzea Vysočiny Jihlava v Schumpeterově domě.

Klára Bezděčková

Geologická olympiáda 2019

Muzeum bylo v dubnu už tradičním pořadatelem krajského kola *Geologické olympiády*. Tato celorepubliková soutěž je or-

ganizována Českou geologickou službou a Ústavem geologických věd PŘF MU Brno; krajská kola v jednotlivých krajích až na výjimky realizují právě krajská muzea. Na Vysočině podpořil pořádání geologické olympiády i Kraj Vysočina.

V letošním roce se vysočinského krajského kola geologické olympiády účastnilo ve dvou věkových kategoriích rekordních 35 žáků a studentů. Potěšující je, že v našem kraji se geologická olympiáda stává postupně obecně známou záležitostí a ve školních, okresních i v krajském kole se jí účastní stále více jednotlivců i škol. Na účastníky připravili pořadatelé (Muzeum Vysočiny Jihlava a Národní geopark Vysočina) tradiční znalostní test a „poznávačku“. Ta byla letos omezena jen na 25 vzorků nerostů, hornin a zkamenělin, ale byla doplněna o 25 otázek navazujících na správné určení.

Vítězkou mladší kategorie se stala Daniela Kostková z Gymnázia v Bystrici nad Pernštejnem, v kategorii starších studentů zvítěžila Jitka Waldhauserová z Gymnázia Jihlava. Do celostátního kola postoupili i Marek Man ze ZŠ Otokara Březiny v Jihlavě a Jindřiška Veselá z jihlavského gymnázia. Všichni jmenovaní pak byli velmi úspěšní i v celostátním kole Geologické olympiády: mezi téměř 40 soutěžícími se všichni umístili do 10. místa a pouze o pověstný „chloupek“ uniklo jak Jitce Waldhauserové, tak i Daniele Kostkové místo třetí.

Text a foto: Karel Malý

Jihlavský havířský průvod aneb archeologické muzejní havíření

Rok 2019 nabízí Jihlavě připomenout významná výročí. Několik z nich má ale přímý vztah k nejstarším dějinám a k období, kdy byla jako královské město na svém vrcholu. Není potom náhodou, že i události ve městě se kolem nich budou točit. Je samozřejmé, že i v muzeu je výročím a s nimi spojeným událostem věnována zvýšená pozornost. Hlavní sezónní výstava je proto dlouhodobější, trvá od začátku června do 13. října a zahrnuje vše, co je letos v centru pozornosti.

Jihlava vyrostla na nálezích a dobývání stříbra. Podle tradice se vznik jihlavského městského a horního práva klade do roku 1249. V letošním roce slavíme tedy 770. výročí domnělého udělení důležitého privilegia králem Václavem I. a jeho synem markrabětem Přemyslem, které se oslavovalo i v roce 1949 při sedmisetletém výročí.

Doly se vyčerpaly, a tak skončila i nejslavnější éra historie Jihlavy, v pozdějších letech se ale našli historikové a patrioti, kteří se zasloužili o to, aby se na dobu havířů a stříbra nezapomnělo. Prvním byl Johann Marzy, jehož zásluhou se postavy symbolizující havíře dostaly do kostela a průvodu při oslavách domnělého 1000. výročí založení města v roce 1799. Na něj pak navázal Johannes Haupt. Tento vzrůstem drobný, ale nadšením a pílí velký muž vytvořil novou tradici. Roku 1899 vypravil z velké části vlastními prostředky nevídaný průvod symbolických havířů, děti v krásných barevných kostýmech jako projev úcty k minulosti. Ve 20. století býval tradicí, přestože do atmosféry života ve městě zasáhla válka, vznik republiky a pak ještě 2. světová válka. Přes mnohé snahy v následném novém režimu však průvod na dlouhou dobu zanikl. Z mrtvých ho vzkřísil až další nadšenec a patriot Milan Medvěd Kolář. Obnovený havířský průvod se vydal do ulic v červnu roku 1999 a byl to návrat velmi úspěšný.

Na výstavě *Jihlavský havířský průvod aneb archeologické muzejní havíření* na „půdě“ Masarykova náměstí 57/58 nabízí MVJ přehlídku. Přehlídku původních Hauptových dětských krojů, fotografií kostýmovaných dětí, jež se už dávno obrátily v prach, fotografií dětí, kráčejících v novém průvodu, jejichž děti možná obléknou kroj letos v červnu. To vše oživuje přehlídku skutečných předmětů, které čekaly v zemi na své objevení, aby mohly vydat svědectví o tom, co kdysi bylo a už není – archeologické nálezy z území Jihlavy a Kraje Vysočina. O nich kurátor a vedoucí archeologického oddělení David Zimola informuje:

„Předměty jsme seřadili do skupin podle nejčastěji nalézáných artefaktů. Začínáme nástroji a pracovním nářadím, výstava pokračuje šperky a součástmi oděvů, výbavou jezdce, koně a vozů v tematickém bloku cesty a cestovatelé, následují předměty související s výbavou domů, zbraně v historickém vývoji a nakonec tzv. archeologie modernity zahrnující předměty vyrobené ve 20. století až do současnosti.“

Přirozenou touhou člověka je vytvářet sbírky a chlubit se jimi navenek. Bohužel k řadě souborů historických artefaktů neexistuje to nejpodstatnější, a to jsou informace o okolnostech nálezů. Bez nich je předmět z vědeckého hlediska prakticky bezcenný. Když už tedy nelze samotný předmět získat do muzejních sbírek, snaží se archeologové Muzea Vysočiny v Jihlavě alespoň získat tyto informace, tak důležité pro historické bádání o jednotlivých regionech.

Touha nacházet historické předměty, které naši předkové zanechali na různých místech Českomoravské vrchoviny, je pravděpodobně stará jako lidstvo samo. Zatímco až do 19. století lidé sbírali „pěkné starožitnosti“ pro potěšení nebo k vytváření kabinetů zajímavostí, v současné době nám jde především o vědecké účely. Proto je důležité u každého jednotlivého nálezů sledovat jeho nálezové okolnosti. Slušný hledač zaznamenává v první řadě přesnou lokalizaci nálezů, hloubku jeho uložení a pořizuje fotografickou dokumentaci „in situ“, tedy orientovanou polohu nálezů v měřítku „na místě“ samém. Všechny údaje jsou důležité pro pozdější vyhodnocení nálezové situace a sepsání nálezové zprávy. Nikdo totiž dopředu neví, zda se pod místem nálezů nenacházejí např. orbou narušené archeologické objekty, k nimž budeme moci předmět v budoucnu přiřadit. Se skupinou tzv. slušných hledačů se jihlavské muzeum snaží již několik desítek let spolupracovat a nálezové okolnosti v podobě zpráv zaznamenávat a uchovávat pro budoucí generace. Jim je věnována také tato výstava.“

Sylva Pospíchalová, David Zimola

Letošní *Muzejní a galerijní noc* se opravdu vydařila!

Do jihlavského muzea zavítalo téměř 500 návštěvníků. Letošní program byl opravdu nabitý – zájemci si mohli prohlédnout tradiční výstavu kaktusů a sukulentů nebo se zúčastnit slavnostní vernisáže dlouhodobé výstavy *Jihlavský havířský průvod aneb archeologické muzejní havíření*. V Malovaném sále se uskutečnila přednáška Jiřího Prokopa z České speleologické společnosti Jihlava nazvaná *Současné pozůstatky po dolování na Jihlavsku*.

Nejen pro děti bylo odehráno představení Divadla Emillion *Mistr Kat aneb humorně o věcech neveselých a bolestivých*. Následovaly dvě komentované prohlídky v režii archeologic-

kého oddělení – Mgr. David Zimola s prohlídkou zaměřenou na historii hornictví prošel muzeum od sklepa až na půdu a s Mgr. Alešem Hochem mohli zájemci navštívit výstavu *Svět středověkých her*. V podvečer zazněly mážhausem jihlavského muzea libé tóny v podání hudebního tria Zanyka, na programu byla světská hudba gotiky a rané renesance.

Závěrečným bodem muzejní noci bylo Čtení na dobrou noc – ze své knihy *Bajky a pohádky z Vysočiny* četl zoolog Pavel Bezděčka.

Text a foto Dana Oberreiterová

Přírodovědné výpravy do muzea

V současné době vzniká na přírodovědném oddělení jihlavského muzea nový zoologický program pro školy nazvaný *Přírodovědné výpravy do muzea*. Sestává ze čtyř podprogramů: První z nich, nazvaný *Co jsme se dozvěděli od mamutů*, pojednává o poslední době ledové a její souvislosti s faunou rašelinišť. Druhý, *Dnes je na programu les*, představuje lesy Českomoravské vrchoviny a jejich obyvatele. Třetí, *Kam chodí slunce*, je zaměřen na otevřenou krajinu a nelesní živočichy a čtvrtý, *Svět zvaný voda*, přibližuje vodní prostředí a jeho zvířenu. Všechny podprogramy probíhají v muzejních expozicích a jsou na sobě nezávislé. Každý podprogram má varianty pro

žáky škol mateřských, základních i středních a trvá něco málo přes tři vyučovací hodiny (předem lze domluvit i jinou délku). Jednotlivé podprogramy začínají stručným nástinem zvoleného tématu formou pohádky pro mladší děti či prezentace pro starší účastníky a poté navazuje plnění úkolů přímo v sále, který je danému tématu věnován. V tomto školním roce jsme nabídli *Co jsme se dozvěděli od mamutů* a *Dnes je na programu les*, po letních prázdninách budou k dispozici všechny čtyři podprogramy.

Klára Bezděčková

Poznej a chraň přírodu Vysočiny!

V letošním školním roce jsme na přírodovědném oddělení Muzea Vysočiny Jihlava připravili novou korespondenční soutěž, nazvanou *Poznej a chraň přírodu Vysočiny!*, zaměřenou na přírodu Kraje Vysočina a její ochranu. Přihlásit se může kdokoli, kdo je žákem druhého stupně základní školy nebo studentem nižšího ročníku víceletého gymnázia, soutěžit mohou jednotlivci i týmy. Účastníci soutěže vyhledávají odpovědi na otázky a plní úkoly z různých oblastí přírodních věd, a to nejen

s pomocí odborné literatury, ale i přímo v přírodě. Zadáání je možné stáhnout z webových stránek Muzea Vysočiny Jihlava (muzeum.ji.cz) případně vyžádat na pokladně muzea. Připojit se k soutěži je možné kdykoli, řešení s uvedeným kontaktem na řešitele je třeba poslat e-mailem, poštou nebo doručit osobně do muzea Vysočiny Jihlava do 13. října 2019.

Klára Bezděčková

Na vlně retro

Již v minulém čísle jsem avizovala chystanou výstavu s názvem *Na vlně retro*, teď nastal čas ohlédnouti. Výstava trvala od 18. března do 31. května 2019, konala se v Univerzitním centru Masarykovy univerzity v Telči a byla připomínkou let 60. až 80. minulého století. Starší generace vzpomínala, mladší se divila.

V 60. letech do tehdejšího Československa zavál čerstvý vítr ze západu, který ovlivnil nejenom politiku, ale také kulturu. Vznikaly nové, dodnes nepřekonané filmy a divadelní představení, móda se inspirovala západními ikonami, jakou byla manželka amerického prezidenta J. Kennedyho nebo anglická modelka Twiggy. To vše bylo ukončeno okupací v roce 1968. Následoval čas čistek a tvrdé normalizace let 70. V 80. letech pak zavál mírný vítr od východu v podobě Gorbačovovy perestrojky, ale i tehdy se strana a vláda držela svých dogmat.

Výstava návštěvníky vrátila do těchto dob. Ti si rádi zavzpomínali nad předměty denní potřeby a na denním pořádku byla věta: „To jsme doma měli taky!“ Vystavené byly dětské hračky, kočárky, oblečení, domácí předměty, kuchyňská výbava teh-

dejších hospodynek a součástí byl obývací pokoj v bruselském stylu. Stan s veškerou výbavou byl připomínkou dovolených. Většinou v českých lužích a hájích, neboť i dovolená v Jugoslávii byla jen pro vyvolené.

Celou výstavu doplnily obrazy současné malířky Ramony Haubold, která žije v nedaleké Myslůvce, kde má ateliér. Jejímí tématy jsou především ženy a auta v retro stylu.

Na závěr výstavy byla uspořádána módní přehlídka v režii paní Jarmily Klikové, která se dlouhodobě módou zabývá a vlastní rozsáhlou sbírku oděvů od 19. století po současnost. Společně s dámami ze spolku *Dobová móda Telč* předvedly celou kolekci oblečení a módních doplňků korespondující s výstavou. Tuto akci, na které se sešlo okolo 150 lidí, můžeme hodnotit jako velmi zdařilou, návštěvníky pozitivně hodnocenou nejenom pro předvedené modely, ale i pro vtip, kterým byla celá přehlídka doprovázena.

Helena Grycová

Z numismatických sbírek muzea: Dokument německého militarismu a jeho souvislosti

Sbírka numismatiky Muzea Vysočiny Jihlava odráží jak obdoby a prostředí, v nichž byla utvářena, tak i povahu svých tvůrců, kteří byli v minulosti jejími kurátory. Fond sbírkových předmětů z dob, kdy muzeum založili a následně vedli místní Němci, je tak zřetelně ovlivněn ideologií německého nacionalismu, militarismu a později naciismu. Jedním z předmětů, jenž si v této souvislosti zaslouží pozornost jako doklad německého militarismu, je medaile (inv. č. Ji-2/C/333) oslavující 1. světovou válku a spojení Německa, Rakouska-Uherska, Turecka a Bulharska. Autorem medaile byl rakouský medailér a sochař Anton Rudolf Weinberger (1879–1936), který vystudoval vídeňskou akademii a specializoval se na tvorbu medailí a basreliefů souborů vysoce postavených osob a významných událostí. Weinberger byl řemeslně zdatným autorem, jeho tvorba je však silně poznačena kariéře příznivou poplatností vládnoucí třídě, habsburské rodině a vrcholným představitelům armád Rakouska-Uherska a Německa. Jeho medaile a plakety tak zčásti představují adoraci monarchistických režimů, zvláště vypjatou v době, kdy „velcí germánské imperátory“ rozpoutali a vedli agresivní válku, jejíž obětí se staly miliony lidí.

Averz medaile o průměru 5 cm znázorňuje profily vládců německého císaře Viléma II., rakousko-uherského císaře Františka Josefa I., tureckého sultána Mehmeda V. a bulharského krále Ferdinanda I. Pod nimi je uvedeno osobní heslo Františka Josefa I. VIRIBUS UNITIS čili „spojenými silami“ a latinský letopočet MCMXV.

Reverz znázorňuje postavu sv. Jiří na koni s kopím v ruce přemáhajícího draka. Opis medaile obsahuje slova: S. georgii precibus benedicat deus vlterivs victricibus armis nostris confvndens perfidos hostes. Opis lze přeložit v tomto smyslu: „Bůh žehná modlitbami svatého Jiří dalším vítězstvím našich zbraní a ničí podle nepřátele.“ Na štítě sv. Jiří jsou znázorněny znaky všech čtyř monarchií spojených účelově společným cílem, kterým byly územní a mocenské zisky na úkor společných

protivníků. Pod obrazovým výjevem je jméno autora a napravo letopočet 1916 (lišící se od letopočtu na averzu).

Oslava zločinu války symbolizovaná portrétními reliéfy jejích hlavních iniciátorů byla ztvárněna na medaili vyrobené z náhražkového materiálu, tvořeného z 99 % zinkem a 1 % olovem. Slitiny upotřebitelné na výrobu zbraní, jako byl obvyklý materiál medailí a plaket – bronz, byly totiž v době války vyhrazeny především pro válečný průmysl. V této souvislosti byly naše země například oloupeny o tisíce mnohdy historicky velice cenných zvonů. Německý militarismus však naši společnost připravil nejen o hodnotnou část národního kulturního dědictví, ale přinesl jí především hluboké trauma a rozsáhlé ztráty lidské. Podle demografa Vladimíra Srba, jehož práce publikuje Český statistický úřad, představoval počet padlých z českých zemí na 300 000 osob, což představovalo 3 % obyvatelstva. To ovšem není údaj o lidských ztrátách zdaleka úplný. Mnohem vyšší byly na něj vázané ztráty reprodukční. V důsledku války klesla sňatečnost, porodnost a zvyšovala se úmrtnost. Pokud zahrneme tyto reálné ztráty, vyšplhají se celkové demografické ztráty naší společnosti v důsledku první světové války na 910 000 osob. Téměř milion lidí, kteří by bývali mohli rozvíjet svůj společenský, kulturní a hospodářský potenciál. Tuto ztrátu zdědila nově vyhlášená Československá republika v roce 1918. První světová válka rozpoutaná vládnoucí třídou Německa a Rakouska-Uherska tak byla jediným víceletým obdobím od roku 1785 až do dnešního dne, v němž v českých zemích docházelo k přirozenému úbytku obyvatelstva. Pro představu je na místě zmínit alespoň několik čísel. Zatímco v roce 1914 se v našich zemích narodilo přes 257 tisíc dětí, v roce 1918 to bylo pouze 113 tisíc. A zatímco byl v roce 1914 zaznamenán přirozený přírůstek obyvatel 75 tisíc osob, v roce 1918, i v souvislosti se španělskou chřipkou, došlo naopak k přirozenému poklesu o 114 tisíc osob.

Text a foto: Radim Gonda

Ve dnech 30. 5. – 2. 6. 2019 jsme se již tradičně zúčastnili konference *Blanokřídlí v českých zemích a na Slovensku*. Hostitelem setkání a jeho hlavním organizátorem byla tentokrát Přírodovědecká fakulta Univerzity v Hradci Králové. Celkem se sjelo třiatřicet účastníků z České republiky, Slovenska a Norska. Během konferenčního dne zaznělo deset příspěvků. Výsledky činnosti jihlavského muzea jsme představili přednáškou *Ochra-*

na superkolonie mravenců Formica foreli na lokalitě Jemnické cvičiště. Exkurze směřovaly na xerothermní lokality PP Na plachtě, PP Báň, vrch Oškobrh, PP Vesecký kopec a PP Kunětická hora. V jejich průběhu se podařilo nalézt několik vzácných teplomilných druhů blanokřídleho hmyzu známých dosud jen z nejtěplejších míst Čech.

Klára a Pavel Bezděčkovi

Botanický seminář AMG pod Beskydami

Ve dnech 20. až 23. května 2019 jsem se zúčastnil terénního botanického semináře Asociace muzeí a galerií (AMG), které pro nás připravili kolegyně z Muzea Beskyd ve Frýdku-Místku. Po přivítání v prostorách muzea ve frýdeckém zámku jsme absolvovali jeho prohlídku a poté jsme zamířili do obce Hukvaldy, rodiště Leoše Janáčka. Nad obcí se tyčí zřícenina hradu Hukvaldy, která je obklopena stejnojmennou oborou s chovem vysoké zvěře, daňků a muflonů. Zatímco obora byla v nedávné době vrácena do majetku Biskupství ostravsko-opavského, Hrad Hukvaldy je pobočkou Muzea Beskyd, které je příspěvkovou organizací Moravskoslezského kraje. Okolí hradu je zároveň Přírodní památkou Hukvaldy. Chráněny jsou lesní porosty s převahou buku a zajímavým bylinným podrostem s výskytem celé řady vzácných druhů rostlin včetně orchidejí. Na staré stromy a jejich torza je vázán výskyt celé řady vzácných druhů hmyzu včetně páchníka hnědého, díky čemuž je lokalita součástí sítě evropsky významných lokalit NATURA 2000.

Další den jsme věnovali přírodě v údolí Lomné v severovýchodní části Beskyd u Jablunkova. Čekaly nás slatinné louky a pastviny s výskytem řady druhů orchidejí a dalších vzácných rostlin. Večer jsme věnovali zasedání Botanické komise AMG, které bylo letos volební. Během dalších večerů jsme, vyjma

přednášky o přírodě Beskyd, debatovali zejména o problémech (a rychlosti) digitalizace a správy herbářových sbírek v jednotlivých muzejních institucích a také o nyní konaných či připravovaných muzejních výstavách, které mají co do činění s botanikou.

Ve středu jsme vyrazili do okolí Třince, kde jsme navštívili jak přírodě blízká lesní a luční společenstva, tak i již dnes nevyužívané odkaliště tříneckých železáren, které hostí zajímavou flóru i faunu. Na závěrečné výpravě za vzácnou kapradinou hadím jazykem celolistým pak začal liják, který nás až do konce semináře neopustil. Přesto jsme ve čtvrtek vyrazili do hřebenových partií Beskyd, na Pustevny, kde jsme si poslechli výklad o obnově horských smilkových trávníků prostřednictvím tradiční pastvy ovcí z pohledu nestátní ochrannářské neziskovky a poté jsme, dešti a větru navzdory, vyrazili kolem sochy Radegasta na Radhošť a zpátky. Na příští rok pro nás připravují seminář slovenští kolegové v okolí Velké Fatry a někdy v nedaleké budoucnosti se tohoto úkolu pokusíme zhostit i u nás v Jihlavě.

Text a foto: Jiří Juříčka

Foto 1: Jalovcová pastvina na Přelači nad Horní Lomnou

Foto 2: Žlutokvětá forma vstavače bezového (*Dactylorhiza sambucina*)

Archeologické doklady středověkých her z Jihlavy

Na jaře letošního roku byla v prostorách jihlavského muzea k spatření výstava přibližující návštěvníkům svět středověkých her (viz. *Museum factum* 1/2019). Prohlédnout si a z části i vyzkoušet bylo možné desítky originálních artefaktů přibližujících způsoby trávení volného času a hraní her v průběhu 12. až 16. století. Doklady těchto aktivit známe i z Jihlavy, a to nejen v podobě archeologických nálezů, ale i nástěnných maleb a písemných pramenů. Následující text vám představí vybrané předměty z našich sbírek, dokládající bohatý společenský život tehdejších měšťanů.

Typickým zástupcem středověkého světa her jsou kostky. V jihlavském muzeu je k vidění jediný exponát z této kategorie, což však zcela jistě neodráží tehdejší realitu, neboť hra *V kostky* byla pro svou jednoduchost a dynamiku zřejmě nejoblíbenější hrou evropského středověku. Zároveň však byla i ostře kritizována a zakazována, neboť šlo o hru silně hazardní. Lidé si však ze zákazů a perzekucí ze strany církve a některých městských rad příliš nedělali a v reakci na obrovskou popularitu dokonce vzniklo i specializované řemeslo na výrobu kostek, tzv. kostkaři.

Také další hra, jejíž doklad v podobě malé dřevěné koule můžete spatřit v expozici muzea, spadala do kategorie hazardních. Jde o hru zvanou *V koule*, známou dnes jako *pétanque*. Ve středověku měla dvě základní varianty. Při první byl cíl (např. vertikálně zasazená tyčka) pevně umístěn na předem vytyčeném hřišti, které mohlo navíc obsahovat pasti v podobě jamek. Druhá varianta se hrála obdobně jako dnes, tedy s menší koulí sloužící jako cíl. Ta se po každém skončeném kole házela znovu na jiné místo. V obou případech bylo účelem hry dostat svou kouli co nejbližší cíli. Při nerozhodných momentech docházelo k přeměřování vzdálenosti. Při hraní se často uzavíraly vysoké sázky na vítěze, a z tohoto důvodu byla hra středověkými morality často odsuzována a městy zakazována.

Následující skupina her je velice oblíbená i dnes. Jedná se o hry deskové, které v jihlavské expozici zastupují malé kruhové žetony vybroušené ze střeptů. Již nepotřebné fragmenty kuchyňské a stolní keramiky byly tehdy častým materiálem na výrobu těchto artefaktů. Samotné žetony pak mohou pocházet z více typů her, např. *młyn*, *ovčinec* či *vrhcáby*, které byly tehdy značně populární, avšak dnes jsou již u nás téměř zapomenuty. Ač se nám nedochovaly téměř žádné hrací plány, nepřímý doklad jejich výskytu máme díky kachlovým kamnům, neboť peroucí se hráči vrhcábů byl oblíbený výzdobný motiv na jejich čelních stěnách. Takové kachle byly čerstvě nalezeny také v historickém jádru Jihlavy.

Posledním zde popsaným zástupcem jsou hry dětské. Svět středověkých dětí je speciální kapitolou středověku a jejich postavení v tehdejší společnosti není dodnes uspokojivě objasněno. Že však na dětech rodičům záleželo, dokládají zejména nálezy hraček či součástí oděvů, jako je např. obuv. Dětské hračky reprezentuje v jihlavském souboru zejména drobná keramická plastika v podobě koníček (symbol rytíře) či zmenšenin kuchyňského nádobí. Nepřímým dokladem venkovních aktivit je pak vysoká dětská botička s viditelnými doklady opětovného nošení a oprav, o které již bylo referováno v jednom z minulých čísel.

Tento krátký nástin samozřejmě dostatečně nevystihuje celou rozmanitost světa středověkých her a trávení volného času nejen ve středověké Jihlavě. Mnoho z těchto aktivit je dnes již obtížně zachytitelných, neboť k nim nebylo třeba žádných předmětů či pomůcek, či je jejich výskyt extrémně vzácný (např. hudební nástroje). Jistou stopu nám však poskytují i písemné a ikonografické prameny, na které se podíváme v některém z příštích čísel.

Aleš Hoch

Konference Vrcholně středověká keramika jako předmět výzkumu

Ve dnech 10. – 12. dubna 2019 byla v muzeu, v rámci grantového projektu *Vrcholně středověká keramika jako součást movitého kulturního dědictví* (Národní kulturní identita II) uspořádána konference s názvem *Vrcholně středověká keramika jako předmět výzkumu*. Ve středu 10. dubna 2019 Petr Duffek, Kateřina Těsnohlídková a David Zimola veřejnosti prezentovali přednášku *Keramické nádoby jihlavských měšťanů ve středověku pod drobnohledem*. Ve čtvrtek 11. dubna na přednášku navázala konference, na kterou se sjelo kolem dvacátky účastní-

ků s celkem dvanácti přednáškami (obr. 1) a pěti postery (obr. 2). Další program se odehrával v laboratořích v Heleníně, kde se účastníci mohli seznámit s jihlavskými keramickými soubory a některými nálezy z jižních Čech (obr. 3–4). Přednášející referovali nejen o svých keramických nálezech, ale také o metodice zpracovávání rozsáhlých souborů keramických nálezů v rámci celé ČR. Konference byla ukončena v pátek 12. dubna v odpoldních hodinách prohlídkou muzejních expozic.

Text a foto David Zimola

XLVII. seminář archeologů z muzeí a institucí památkové péče

Tématem letošního semináře muzejních archeologů, který se konal ve dnech 29. – 31. května v Uherském Hradišti, byla *Ochrana a uchování sbírek v muzeích a památkových institucích*. Hned první referát Aleny Selucké se věnoval způsobům ochrany sbírkových předmětů v depozitářích Národního technického muzea v Brně, na něž navázaly koreferáty a prezentace firem vyrábějících regálové systémy a archivační pomůcky. Archeologii regionu prezentovala Dana Menoušková ze Slovákého muzea v Uherském Hradišti a Luděk Galuška, který účastníky semináře provedl Památkem Velké Moravy ve Starém Městě. Tradičně nejzajímavější bývají celodenní exkurze, tentokrát především po archeologických lokalitách spojených se sídlišti dávných Slovanů. Ve čtvrtek 30. května jsme měli možnost navštívit přímo ikonické lokality ve Starém Městě – Špitálkách se zchovalým negativem základového zdiva velkomoravského kostela, v Uherském Hradišti – Sadech se zchovalými základy raně křesťanského klášterního centra a v Modré u Velehradu,

kde je od roku 2002 postupně budován archeoskanzen v místech pravěkého i slovanského osídlení (obr. 1).

Usnesení komise muzejních archeologů při Asociaci muzeí a galerií ČR bylo slavnostně vyhlášeno v příjemném prostředí Muzea lidových pálenic ve Vlčnově. Na muzeum přebudovaná bývalá stodola nabízí expozici po domácku vyráběných palíren od jednoduchých kotlů na tzv. „lavórovicu“ až po sofistikované destilační přístroje instalované v panelákových bytech přímo do kuchyňské linky. Exkurzi jsme zakončili ve sklepích bývalého jezuitského kláštera v Uherském Hradišti, kde se konala „řízená degustace vín“ okořeněná tradiční slováckou cimbálovou muzikou. V pátek 31. května si „přeživší“ účastníci semináře prohlédli historické jádro Uherského Hradiště. I přesto, že byla akce zakončena komentovanou prohlídkou nechvalně známé komunistické uherskohradištské věznice (obr. 2), musíme celý seminář hodnotit pozitivně.

David Zimola

Obr. 1: Modrá u Velehradu, Luděk Galuška referuje o probíhajícím archeologickém výzkumu v areálu archeoskanzenu.

Obr. 2: Uherské Hradiště – areál bývalé věznice.

Za dropy do Rakouska

V dubnu letošního roku jsme se vypravili na přírodovědnou exkurzi do Dolního Rakouska. Ve složení Jiří Juříčka a Eva Charvátová jako botanicko-mykologická sekce a Klára a Pavel Bezděčkoví coby zoologové jsme zamířili do okolí obce Sitzendorf an der Schmida, vyhlášeného zachovalými stepními biotopy, pestrými společenstvy rostlin a živočichů a zejména přítomností malé populace dropa velkého (*Otis tarda*). Území leží necelých 40 km od Znojma a hostí řadu vzácných a ohrožených druhů, které známe i z Českomoravské vrchoviny, zajímalo nás proto, jak žijí u našich sousedů. Hlavně jsme ale doufali, že uvidíme tokat dropy.

Drop velký je stepní pták z řádu krátkokřídlých, patří tedy do příbuzenstva jeřábů a chrástalů. Je jedním z nejtěžších létajících ptáků na světě, samci bývají větší než krocan a mohou vážit i přes 15 kg. Areál rozšíření druhu zaujímá eurasijskou pevninu s kontinentálním klimatem, v Evropě je však ostrůvkovitý a početnost těchto krásných ptáků klesá. V České republice se drop vyskytoval v minulosti na malém území na jižní Moravě, především na Znojemsku, následkem radikálních změn krajiny odtud ale vymizel a v současnosti se zde jen příležitostně objevují jednotlivé kusy.

Jakmile jsme přejeli hranice, velké širé lány byly ty tam a za okny našeho auta se střídaly louky, pastviny, políčka, úhory a vinohrady. Míjeli jsme stáda spokojeně se popásajících srnek, párečky hopkujících zajíců, hejna koroptví, bažanty, čejky, lepší safari jsme si nemohli přát. První zastávka byla v Roseldorfu. Vylezli jsme na ornitologickou věž určenou přímo k pozorování dropů a téměř okamžitě jsme uviděli čtyři samce, jak se naparují před třemi nepříliš rozvášněnými samicemi. Bingo! Nikdo z nás nečekal, že hlavní cíl naší expedice bude splněn

tak rychle. Nemohli jsme se toho divadla nabažít a nebýt studeného ostrého větru a teploty kolem 10 °C, stáli bychom tam tak dlouho, než by to dropy přestalo bavit.

Když jsme se konečně dokázali s největším sebezapřením utrhnout, přesunuli jsme se k Wartbergu, kde lze údajně dropy pozorovat z věže místního kostela. Ještě jsme ani nestačili zaparkovat a viděli jsme, jak se přes silnici žene syseľ a další zvědavě vykukuje z nedaleké nory. Pěkný uvítací výbor. Vystoupili jsme z auta a vydali se na obhlídku menší stepi vedle silnice vedoucí ke kostelu a kochali se kvetoucími koniklecí. Věž kostela byla zavřená, ale návštěva Wartbergu stála za to.

Poslední místo, kam jsme se chtěli podívat, byla přírodní rezervace Feehhaube-Kogelsteine. Po cestě jsme ze silnice spatřili ještě tři dropy a už se před námi rýsovalo několik pahorků porostlých stepní vegetací, z níž jako ruiny nějakého tajemného hradu čněly obrovské balvany a skalní věže. Byli jsme na místě. Unikátní chráněné území je proslulé nejen mimořádně působivými geomorfologickými tvary, ale i pestrou stepní flórou a faunou. Po poledni se najednou ukázalo modré nebe a teplota se vyšplhala nejmíň na 18 °C. Procházeli jsme prosluněnou stepí, v níž jako fialové lucerničky zářily květy koniklece velkokvětého (*Pulsatilla grandis*) a lučního (*Pulsatilla pratensis*), o svůj jepičí život se hlásily žluté květy kosatce písečného (*Iris arenaria*) a všude to bzučelo, takže jsme mohli na chvíli zapomenout na apokalyptické vize týkající se hmyzí biodiverzity. Pak už jsme museli domů. Když jsme se opět ocitli mezi monokulturami řepky a kukuřice, uvědomili jsme si víc než kdy jindy, že pestrá a přívětivá krajina může existovat i v samém srdci Evropy, jen se musí chtít. U nás to patrně bude běh na pořádně dlouhou trať.

Klára Bezděčková

Ať žije umělá inteligence!

Letos jsme v rámci Science Café věnovali poměrně hodně prostoru diskuzím o umělé inteligenci. Když jsem nedávno našla v počítači své více než deset let staré povídky o tom, jak jsem se poprvé setkala s pronikáním umělé inteligence do státní správy, zvědavě jsem si ho přečetla a zjistila, že přes veškerý pokrok existují životní konstanty, které se v čase nemění. Tedy alespoň v mém případě. Jak jste na tom vy?

ÚSMĚV

Před nějakou dobou jsem si nechala udělat nový pas. Na tom samozřejmě není nic zvláštního, podobnou procedurou prochází spousta lidí, kteří chtějí vycestovat mimo Evropskou unii. Pro mě však vystavení nového dokladu neznámá jen běhání po úřadech a nekonečné vyplňování formulářů, ale něco mnohem horšího. Musím se nechat vyfotografovat. Existují jen tři povolání, která ve mně probouzejí jakousi archetypální hrůzu. Lékař, kadeřník a fotograf. Už v dětství mě děsil jejich bílý plášť i fakt, že si se mnou mohou dělat, co se jim zamane. První dva mohou provádět všelijaké úkony na mém těle, a to dokonce i na místech, na něž nevidím. Výsledek se dozvím ex post, většinou v okamžiku, kdy už na něm nelze nic změnit. Třetí je ale nejzákladnější. Ze světla a stínů nebo dokonce jen z jedniček a nul kouzlí a míchá cosi, z čeho nakonec stvoří můj obraz, mé druhé já, které vypadá stejně jako já, ale ve skutečnosti je to někdo jiný. Někdo, kdo se může tvářit zamyšleně, nehezky se pitvořit nebo naopak zářivě usmívat, aby u druhých vyvolal dojem zádumčivého melancholika, nesnesitelného misantropa nebo nenapravitelného optimisty. Ve skutečnosti však jde o bytost povrchní a plochou, jak jí to jen dva rozměry a zlomek sekundy, do kterého je vtěsnán okamžik jejího stvoření, dovolují. Dost možná, že na tom něco je a fotograf mi opravdu chce uloupit duši.

Čas od času mne ovšem návštěva fotografa nemine. To potom přijdou krušné chvíle. Snad na žádné fotografii v občance, pasu či na řidičáku se neusmívám. Tolikrát mě přemlouvali, ať se tvářím veseleji, že bude fotka mnohem hezčí. Marně. Všude vypadám, jako bych se právě stala svědkem nějaké obrovské tragédie. Teď se však situace změnila. Na fotografii do pasu se dnes n e u s m í v á a navíc mne vyfotografují přímo na úřadě. Výborně, pomyslí si, poprvé v životě to půjde snadno.

Přišla jsem na úřad a po vyplnění nezbytných formulářů mě paní za přepážkou požádala, abych vstoupila do malé kabinky. Poslušně jsem vešla a uviděla monitor, takže jsem na chvíli propadla dojmu, že vystavení pasu bude předcházet ultrazvukové vyšetření. Paní úřednice mi však vysvětlila, že mě začne fotografovat a ukládat při tom mé biometrické údaje. Já budu moci na monitoru kontrolovat, jestli se mi můj zjev líbí nebo ne, nicméně by to nemělo trvat příliš dlouho, poněvadž nejsem na úřadu jediná a navíc se blíží polední přestávka. Potom to začalo. Paní na mě namířila objektiv fotoaparátu, zeptala se mě, jestli je vše v pořádku a než jsem se zmožila na odpověď – cvak. Už jsem se chtěla vysoukat z kabinky, když se zvenku ozvalo. „Musím si vás vyfotit ještě jednou, máte hlavu na stranu a počítáči mi to nebere. Dívejte se do objektivu.“ Pokorně jsem otočila hlavu a ozvalo se další cvaknutí. „Máte nakřivo pusku, musíme to přefotit.“ Snažila jsem se nasadit co možná nejsouměrnější výraz, držet hlavu rovně a nespustit oči z fotoaparátu. „Zase mi to nechce vzít, mhouříte pravé oko.“ Otevřela jsem obě oči dokořán, až jsem pocítila v koutku inkriminovaného oka tik. Vědomí vlastní neschopnosti zatvářít se patřičně solidně a skutečnosti,

že nešťastná paní se mou vinou už asi nikdy nenaobědvá, mi připadly komické a kromě oka mi začaly cukat i koutky úst. „Ale takhle to nepůjde, vy se usmíváte a to se nesmí“, ozval se zoufalý hlas před kukaní. To už bylo moc. Oficiální zapovězení smíchu, jakožto projevu nehodného žadatele o cestovní doklad, se stalo příslovečnou poslední kapkou. Pak to přišlo. Valilo se to na mě jako vlna na rozbouraném moři, která se nedá zastavit. Exploze, která přichází vždy v ten nejnevhodnější okamžik a svými následky je srovnatelná s přírodními katastrofami nejtěžšího kalibru. Zadržovaný dech se proměnil ve skřípavé zaúpění a následovala mohutná salva hlasitého smíchu. Po ní další a další. Z očí mi tryskaly slzy, černé potůčky řasenky stékaly po pečlivě napudrované tváři, úhledně meandrující kolem červenajícího nosu. Držela jsem se za břicho a snažila se vypravit ze sebe slova omluvy či aspoň vysvětlení, ale z mých úst vycházely jen přepodivné citoslovce, které mohly stejně dobře vyjadřovat prastarý nápěv rituální písně nějakého přírodního kmene, hlasy exotických živočichů či zvuky vydávané těmi nejfantastičtějšími pohádkovými bytostmi. „Běžte se uklidnit, a pak to zkusíme znovu“, ozval se rezignovaný hlas paní, která pochopila, že se oběda hned tak nedočká. Po několika minutách se mi podařilo situaci zvládnout.

Omluvila jsem se, namalovala, učesala, způsobilně zasedla do kabinky, vytréštila zrak, sevřela rty a myslela na ty nejsmutnější věci, které mě v životě potkaly. Po několika pokusech byl počítač spokojen a já jsem mohla jít.

Asi měsíc po vystavení nového pasu jsme byli na Kypru. Když jsme přejížděli na tureckou část ostrova, došlo i na pasy a víza. Po předložení cestovního dokladu se na mě celník překvapeně podíval, v ústach zvedl pravé obočí a zeptal se: „To jste vy?“ „Ano to jsem já“, odpověděla jsem odhodlaně a pro urychlení odbavení jsem přidala zářivý úsměv. Muž zákona se však ještě více zakabonil a zavolal dva kolegy. Dali hlavy dohromady a začali rokovat nad mou podobiznou. Debatovali tak dlouho, že mě

úsměv začal opouštět, vystřídala jej bezvýrazná kamenná tvář a ta se nakonec jako obrazec v kaleidoskopu začala měnit v křečovitou grimasu člověka trpícího, frustrovaného a také značně zatrpklého. V tom jeden z celníků už kdoví pokolikáté pozvedl oči od mého pasu, aby se na mě znovu podíval. Na obličej se mu objevil výraz úlevy a na chvíli se dokonce vesele zabubil: „A přece je to ona, podívejte se na ni,“ štouchl do kolegů. Dva zbývající celníci na mě pohlédli: „Ano, ano, je to ona,“ přizvali hlasitě. A bylo po problému.

Když mi asi půl roku po pasové anabázi oznámila má pubertální dcera, že i ona si jde vyřídít cestovní doklad, nemohla jsem se ubránit jisté škodolibosti. Nedokázala jsem si sice představit, co bude ve svém věku při fotografování provádět, ale tušila jsem, že to bude velkolepé. „Tak co?“ ptala jsem, jakmile se objevila ve dveřích. „Jak to proběhlo?“

Místo odpovědi se však ozvalo jen tlumené odbrouknutí: „Jo, v poho...“

Klára Bezděčková

Nové cínové miniatury havířků

Jihlavské muzeum se v letošním roce aktivně zapojuje do oslav významných výročí Jihlavského havířského průvodu. Kromě velké výstavy nazvané *Jihlavský havířský průvod aneb archeologické muzejní havíření*, komentovaných prohlídek, přednášek a podzimní mezinárodní odborné konference *Stříbrná Jihlava 2019* jsme se rozhodli potěšit své návštěvníky poněkud netradičně. Připravili jsme proto sběratelskou edici cínových miniatur postav – havířků z Jihlavského havířského průvodu.

Vizuální podoba postav vychází z originálních fotografií jihlavského fotografa a patriota Johanna Haupta, který se stal důležitou osobností při budování této významné jihlavské tradice. Fotografie jsou součástí sbírkového fondu jihlavského muzea

a pro potřeby chystané výstavy byly nově kolorovány. Konečná podoba cínových miniatur je dílem Mgr. Pavla Zachovala.

Sběratelskou edici bude tvořit celkem 22 hlavních postav Jihlavského havířského průvodu a k prodeji bude výhradně na pokladně jihlavského muzea. Od pátku 21. června si zájemci můžou zakoupit první tři cínové miniatury, které zachycují postavy Permoníka, Korouhevnicka a rokokového Havíře. Cena miniatur je v rozmezí od 189 do 289 Kč. Další „havířci“ budou postupně přibývat...

Věříme, že si najdou svoji cestu k sběratelům, návštěvníkům Jihlavy i k široké jihlavské veřejnosti.

Text a foto Dana Oberreiterová

JIHLAVSKÝ HAVÍŘSKÝ PRŮVOD ANEB ARCHEOLOGICKÉ

MUZEJNÍ HAVÍŘENÍ

8. 6. – 13. 10. 2019

Muzeum Vysočiny Jihlava

Do 8. 9.

Není vejce jako vejce
rozmanitost a barevnost snůšek ptačích druhů
vyskytujících se na Českomoravské vrchovině

Do 13. 10.

**Jihlavský havířský průvod
aneb archeologické muzejní havíření**
prezentace dětských havířských krojů
a nejnovějších archeologických nálezů v Kraji
Vysočina

3. 7. – 1. 9.

Milan Slavinger – S fotoaparátem za humny
výstava autorských fotografií Milana Slavingera
v prostorách muzejních arkád

5. 7. – 15. 9.

**Není pivo jako pivo
– Pivní putování pro Vysočině**
připomínka historie pivovarů na Vysočině,
technologie výroby piva a rozmanitost pivních
druhů

6. 9. – 13. 10.

Pěšáci umění
kovové plastiky a sochy Hugo Jonáše a obrazy
Pavla Bezděčky

6. 9. – 13. 10.

Ikony
výstava ukazuje tajemné kouzlo pravoslavných
ikon a chrámů

Kavárna Muzeum

2. 7. – 4. 8.

Utajení obyvatelé sakrálních staveb
výstava fotografií připravená ve spolupráci
s Univerzitou Palackého v Olomouci

6. 8. – 15. 9.

Mořský svět
autorské fotografie Jaroslavy Melicharové
pořízené v Rudém moři v Egyptě

Hrad Roštejn

5. 7. – 7. 7.

Se zlatou růží v erbu
divadelní prohlídka vedoucí novými historickými
expozicemi v podání DS Karla Čapka z Třeště

18. 8.

Jazz na Roštejně
návrat ke slavné tradici jazzových koncertů
v podání regionálních kapel

31. 8.

Hradozámecká noc
celorepubliková akce – návštěva památkových
objektů v netradičním čase

Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Telč

Do 31. 7.

**Telč – výstava pohlednic
z produkce telčských fotoateliérů**
připomínka fotoateliérů Josefa Vávry a Anny
Jiroušové ve vstupní síni telčské radnice

Muzeum Vysočiny Jihlava, pobočka Třešť

10. 7. – 30. 9.

**Přírodovědcem v muzeu
aneb Zeptejte se Johany**
zajímavosti z depozitářů, techniky zpracování
sbírkových předmětů, zajímavé osobnosti i vývoj
jednotlivých oborů v průběhu posledních sta let

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENÁ!

Muzeum Factum
9. ročník, 2/2019

čtvrtletník Muzea Vysočiny Jihlava

MK ČR E 19885
ISSN 1805-0484 (tisk)
ISSN 1805-0492 (on-line)

Vydává: Muzeum Vysočiny Jihlava,
příspěvková organizace,
Masarykovo nám. 55, 586 01 Jihlava
IČ: 00090735, muzeum.ji.cz,
muzeum@muzeum.ji.cz
tel.: 567 573 880

Redakce: Mgr. Ludmila Moržolová
(morzolova@muzeum.ji.cz),
Pavel Bezděčka
(bezdecka@muzeum.ji.cz)

Grafický návrh a DTP: Oldřich Žaluda